

Bohové ruského panteonu

- podle dochovaných zpráv o mytologii V Slovanů můžeme rozlišit **dvě podoby pohanství**:
  - 1) **KULT PŘEDKŮ** – uctívání byli **zbožštění předkové** nazývaní „ščurové“ (sing. „ščura“)
  - tzv. **Počáteční letopis** popisuje **pohřební obřad**:

„A když kdo umřel, dělali tryznu nad ním [tryzna – bojové hry konané nad tělem zemřelého], a potom udělali hranici velikou a položili mrtvé tělo na hranici a spálili. A potom sebravše kosti, vložili je v malou nádobu a postavili na sloupě po cestách.“
  - **sloupy podél cest**, na nichž stály nádoby (urny) s popelem předků, byly **mezníky** ochraňující hranice rodového pole a sféry moci ochranných ščurů; žijící příslušník rodu, který **pozbyl ochrany** svého ščury, byl vydán na pospas působení **tajemných a nepříznivých sil**, které pocházely od duchů nepřátelských rodů
  - 2) **UCTÍVÁNÍ VIDITELNÉ PŘÍRODY A KOSMICKÝCH TĚLES** – bohové: nebes **Svarog**, slunce **Dažbog**, hromu **Perun**, úrody **Veles/Volos**, větru **Stribog**, atd.

- vedle **Peruna**, **Dažboga** a **Velesa** (ten chybí ve výčtu 6 bohů v čele s Perunem po reformě náboženství v Kyjevské Rusi, zde je však doložen přímo z jiných zdrojů, když roku 988 přijal kníže Vladimir křesťanství, tak mj. byla skácena i Velesova modla) se v panteonu ruských Slovanů, konkrétně kyjevského knížete **Vladimira** z roku 980 (po náboženské reformě) objevují další **4 bohové**, které máme doloženy písemně
- mají však (na rozdíl od předchozích) jen **lokální povahu**, neboť u Z ani J Slovanů nejsou doloženi, a to **ani nepřímo** (až na spíše jen výjimečné náznaky), jsou to:

Stribog

- snad bůh **nebe** a **větrů**, snad bůh **zimy** a **chladu**
- uveden ve **3 pramenech**:
  - *Povest vremenných let* (zmíněn v souvislosti s náboženskou reformou roku 980)
  - v ruském překladu *Slova sv. Jana Zlatouštěho*
  - ve *Slovu o pluku Igorově*, kde jsou větry vanoucí od moře nazývány „*vnuky Striboga*“, takže se lze domnívat, že Stribog mohl být hlavní **bůh větrů** (jejich děd)

- tento výklad nás však neuspokojí – jsou-li s větry spojováni pouze **vnuci Stribogovi**, tedy ne jeho **synové** ani sám tento bůh, byla jeho funkce nejspíš **obsáhlejší**, o její funkci však můžeme jen spekulovat
- naše hlavní opora zůstává v oblasti **etymologie**, jež je nejasná a nabízí řadu variant
  - koncovka „**-bog**“ je jasná: jde o slovo **bůh** (staroslovansky „*bogъ*“, viz též např. staroperské „*baga*“)
  - zato u části „**stri-**“ se nabízí více hypotéz:
    - **1)** slovanský původ
      - ***strъti*** – **strnout, zledovatět, ztuhnout** vlivem studeného **větru**, odtud spojitost s **bohem větru**, což by konvenovalo se *Slovem o pluku Igorově* a připodobnění **větrů** k **vnukům Striboga**, kteří vysílají **smrtící střely** (otázkou však zůstává, jakou funkci plnil sám Stribog)
      - další možností je odvození od slovesa „**striti**“, čili „**střežiti**“, což by naznačovalo, že byl **strážcem dobra** – anebo naopak jeho **odnímatelem**, přičemž by mohl tvořit dualitu s dárce všeho dobra, kterým byl **Dažbog** (čili jeho protipól)

- tuto domněnku by mohl podpořit i fakt, že ve *Slovu o pluku Igorově* vysílají **Stribogovi** vnuci od moře své **střely**

– **2) neslovanský původ**

- kmen „**sri-**“ z íránského jazyka, známý i ze sanskrtských názvů bohů a lidí: **Sríbaga** (přídomek staroperského **Ahura Mazdy**) tj. „**Krásný bůh**“ by pak byl „bohem, jehož podstatou je **krása**“ (tato etymologie stojí vzhledem k obecně přijímanému **náboženskému vlivu Íránců** na slovanské etnikum přinejmenším za úvahu)

- další možnost pochází ještě z dob **indoevropské jednoty** a boha „*deyus pater*“ (otec nebe), védsky „*pita dyauh*“, v pozdější podobě pak „**ptri-ghagos**“, z čehož po hláskoslovných a morfologických procesech mohla vzniknout nám známá podoba jména **Striboga**

- závěrem hypotéza o podobnosti s latinským výrazem „**frigus**“ a řeckým „**rigos**“, v obou případech znamenající **chlad, mráz** – tak by byl Stribog **bohem zimy**

– pozn.: česky se mu někdy říká také **Stříboh** (etymologicky nevíme proč)

- pokud připustíme jeho funkci v rámci **atmosferických jevů**, pak si všimněme **boha větru** v hindské i perské mytologii, kde se

vyskytuje **Váju**, který podle tradice **zplodil** další božstva bouře, větru, hromu a blesku (tzv. **marúty**)

- blízký mu je také **Váta**, jehož příchod za doprovodu vichrů provázel mohutný svistot

Chors

- ve staroruských spisech též **Chъrs, Chers, Churs**
- tento bůh je první větší **záhadou** kyjevského panteonu – snad mohlo jít o božstvo **slunečního svitu**, snad dokonce **měsíce...**
- zmiňují se o něm různé písemnosti z **10.–12. stol.**
  - nikde však není **blíže charakterizován** a zdá se, že už autorům spisů z 11.–12. stol. činil jeho výklad potíže
- je patrně obměnou **Dažboga**: zosobněním **vítězného slunce**, tedy slunce **vycházejícího** – tedy Dažboga, jenž při svítání i zimním slunovratu přemáhá démony **temnoty**
  - viz např. též egyptská a aztécká mytologie, kde je bůh slunce chápán jako válečník **vítězící nad temnotou**

- **etymologie** jména je nejasná, i v tomto případě se nabízejí dvě oblasti původu
  - **1) slovanská teorie:**
    - vychází z praslovanského tvaru „*krsъ*“ ve smyslu „*vychrtlý, zubožený, zbídačelý, zchátralý*“ – snad v souvislosti s **ubýváním měsíce**, což by ho řadilo na post **božstva měsíce**
    - také známe staročeské osobní **jméno Chorůš** či srbské **Chrs** a **Chrsovik**
  - **2) neslovanský základ jména** by vycházel z íránského „*chor, chores, choršid*“ ve významu **zářícího slunce**, což by podtrhovalo **solární roli** božstva
    - tuto teorii by podpořily i jisté náznaky v dochovaných pramenech spočívající v cizím původu Chorse jakožto **božstva cizího etnika** žijícího na ruském území
- ač o něm máme jen kusé informace, je mnohokrát zmíněn ve **staroruských literárních písemnostech**, jež jsou však ve svých tvrzeních často **protichůdné**
  - *Slovo o pluku Igorově* ho uvádí jako **boha slunce**:

*„Veslav lidu vládl, spory knížat soudil,
sám však jak vlk nocí nepokojně bloudil,
než zazpíval kohout, dospěl od Kyjeva,
až k Tmutorokani. [tj. dorazil tam před východem slunce]
Bohu slunce, Chorsu, často zkřížil dráhu.“*

- ač mohlo jít o **solární božstvo**, někteří badatelé se přiklánějí k jeho pojetí jako **božstva měsíce**
  - podle uvedené citace by se totiž kníže při své noční pouti ze severu na jih mohl potkat s měsícem, nikoli se sluncem
  - tuto tezi by podporovalo i Veslavovo umění **lykantropie**, jež mohlo nastat jen za svitu měsíce, což se i z ukázky dá odvodit: *„jak vlk nocí nepokojně bloudil“* [jak ve smyslu „coby“]
- tím že **Chors** býval spojován s **Dažbogem**, tedy solárním bohem, by se mohl osvětlit **vztah slunce a měsíce** jakožto nejvýznamnějších nebeských těles

Simargl

- též **Семаргль** či **Сим & Рьгль**
- nejasné božstvo, snad spjaté se **zelení**
- toto božstvo představuje v rámci ruského panteonu asi **největší záhadu** spočívající v mnoha nejasnostech ohledně jeho **původu i funkce**
- nevíme ani, jednalo-li se o **jednoho boha** či o **božskou dvojici**
  - podle *Povesti vremennych let* patřilo toto božstvo mezi **idoly** postavené v Kyjevě knížetem **Vladimírem**
  - zdá se však, že mohlo jít o božské **blížence**, tedy o **dvojici bohů** – **Sima** a **Regla**
  - *Slovo nekojeho christoljubca* uvádí pod tímto označením **2 bohy**:
*„...právě tak se nemohl křesťan snést s křesťany žijícími ve dvojněří, kteří věřili v **Perouna** a v **Chьrsa** a v **Sima**, v **Рьгла** a v **Mokožь** a ve víly, kterých je 30 sestřenic, neboť tak říkají nevzdělaní, všechny majíce za bohyně, a tak jim přinášejí oběti a zabíjejí jim na počest kuřata...“*

- a na jiném místě spisu se uvádí o starých slovanských bozích a způsobech jejich uctívání:

*„...proto křesťanům nepřísluší hry ďábelské hrát, jako tanec, hudba, ďábelské písně zpívat a přinášet oběti idolům, jak tito, již se modlí k ohni při sušení obilí, vílám, **Mokošy**, **Simou**, **Rьglou** a **Perounou**, **Volosu**, dobytčímu bohu, **Chьrsou**, rodu a rožanicím a všem jejich prokletým bohům...“*

- ani v tomto případě není funkce božstva ujasněna a nepomůže nám ani **etymologie**, neboť samo jméno vyvolává rozpaky – nabízí se **3 hypotézy**:
  - **1) slovanská** – přiklání se k tezi o dvojici bohů: **Sem** z praslovanského tvaru „**semъja**“ tj. „**rodina**“, z něhož by mohla vyplývat funkce **ochránce rodu**; **Rьgl** z praslovanského „**rьž**“ čili „**žito, obilí**“ by šlo o bytost pečující o **rostlinnou vegetaci** nebo o **kvašení** spojené s přípravou poživatin z obilí
    - **Sem** mohl být též ochráncem **dobytky** a **Rьgl** ochráncem **obilí** (pro tuto dvojnost by hovořila i místní a osobní jména – dokonce i v **Polsku**)

- poměr těchto 2 božstev by bylo možno chápat jako **blíženecký**, jak se to mnohdy objevuje i v jiných mytologických systémech (např. starořečtí **Kastor** a **Polydeukes** [lat. **Castor** a **Pollux**]; **loskecha** a **Taviskaron** u Irokézů a Huronů, hrdinská dvojčata z mayského eposu *Popol Vuch* apod.)

- snad by zde mohla být i souvislost s dřevěným blíženeckým idolem z německého **Fischerinselu**

- ze slovanské oblasti zmiňme **7hlavé božstvo** jménem **Sedmaruglav**, o němž se zachovala zmínka ve Skandinávii (7hlavé božstvo beze jména máme ze slovanské oblasti doloženo na ostrově **Rujana**)

- hláskové podobnosti však můžou svádět na scestí, což platí i o následujících dvou hypotézách

– **2) hypotéza biblická:**

- snad by mohlo jít o zkomoleninu biblických bohyní z oblasti **Mezopotámie** (babylonské zajetí židů – in **2. kniha královská**, 17,30), totiž **Asimaty** (Ašimy) a **Ergaly** (Ereškigaly) či místo ní snad **Nergala**, manžela bohyně Išтары

- lze si však jen stěží představit, jak by se kult mezopotamských božstev mohl objevit o **3 tisíciletí později** na **Rusi...**

- **3) perská mytologie:** v **íránské oblasti** se vyskytoval **démon Simurg** v podobě okřídleného psa se 2 pařáty (tedy zoomorfní božstvo), jenž byl **ochráncem vegetace** [viz reliéf z perského chrámu] a rozšířil se i mimo hranice svého původu (mimo kulturu Íránu)
  - pro tuto hypotézu svědčí fakt, že se na **Rusi v 11. a 12. stol.** objevily na některých **ozdobných předmětech** (šperky, spony, náramky, diadémy) zobrazení téměř identická s íránským vzorem, považovaná za podobu **Simargla**, tyto předměty se od **13. stol.** na Rusi přestaly téměř vyskytovat – patrně vzhledem k posilování pozice **křesťanství**
  - Simargl by tedy představoval bytost nižšího, **démonického řádu**, což by zpochybňovalo oprávněnost jeho řazení do panteonu kyjevského knížete Vladimira (jehož byl podle záznamů součástí)

Simurg (Mezopotámie)

Mokoš

- ve staroruských spisech uváděna též jako **Mokuš** či **Makoš**
- její funkce není dodnes uspokojivě vysvětlena
- jediná nám známá **bohyně** v ruském panteonu
  - byt' existuje i nepravděpodobná hypotéza, že jde o boha **mužského** rodu, který vládl nad **vodami** (jeho jméno by asi bylo odvozeno od slova „*mokro*“)
- snad ochránkyně **ovcí a přástek** (předení na kolovratu, též stejnojmenný svátek), snad bohyně **plodnosti** a **matkou úrody** nebo tohoto všeho současně
- doložena v mnoha traktátech z **11. a 12. stol.**, mj. i v letopisu ***Povest vremennyh let*** (z roku 980)
- ještě v **16. stol.** se **kněz** při **zpovědi** ptával ruských žen, jestli „*nechodily k Mokuši*“ nebo zda se „*nemodlily k vílám, Rodu, rožanicím, Perunovi, Chorsovi a Mokoši*“

- úcta k **Mokoši** coby ochránkyni **ovcí a předení** se udržela v **severoruském i ukrajinském** folkloru až do **19. stol.**, kdy byl stále ještě provozován její kult
  - měla mít **velkou hlavu a dlouhé ruce**
  - selky se Mokoše bály a přinášely jí **oběti**, aby si ji naklonily či udobřily
  - podle lidových představ obcházela chalupy jako neviditelná, její přítomnost bylo možno poznat podle **zvuku vřetena**, pomáhala **ženám příst**, když se jim ji podařilo naklonit na svou stranu, pokud nechaly volně přístupnou **koudel**, hrozilo však nebezpečí, že přítom někoho **opřede**
- máme doloženou její přítomnost mezi idoly v panteonu kyjevského **knížete Vladimira**
- zdroje informující o ní jsou kusé, její **jméno** patrně souvisí s její funkcí:
  - 1) **slovanská** teorie původu: kořen „**-mok**“ či „**-mokrъ**“ ve spojení s vlhkým ženským lůnem v rámci sexuální aktivity by odkazoval k bohyni **lásky a plodnosti** (viz řecká **Afrodita** či mezopotamská **Ištar**)

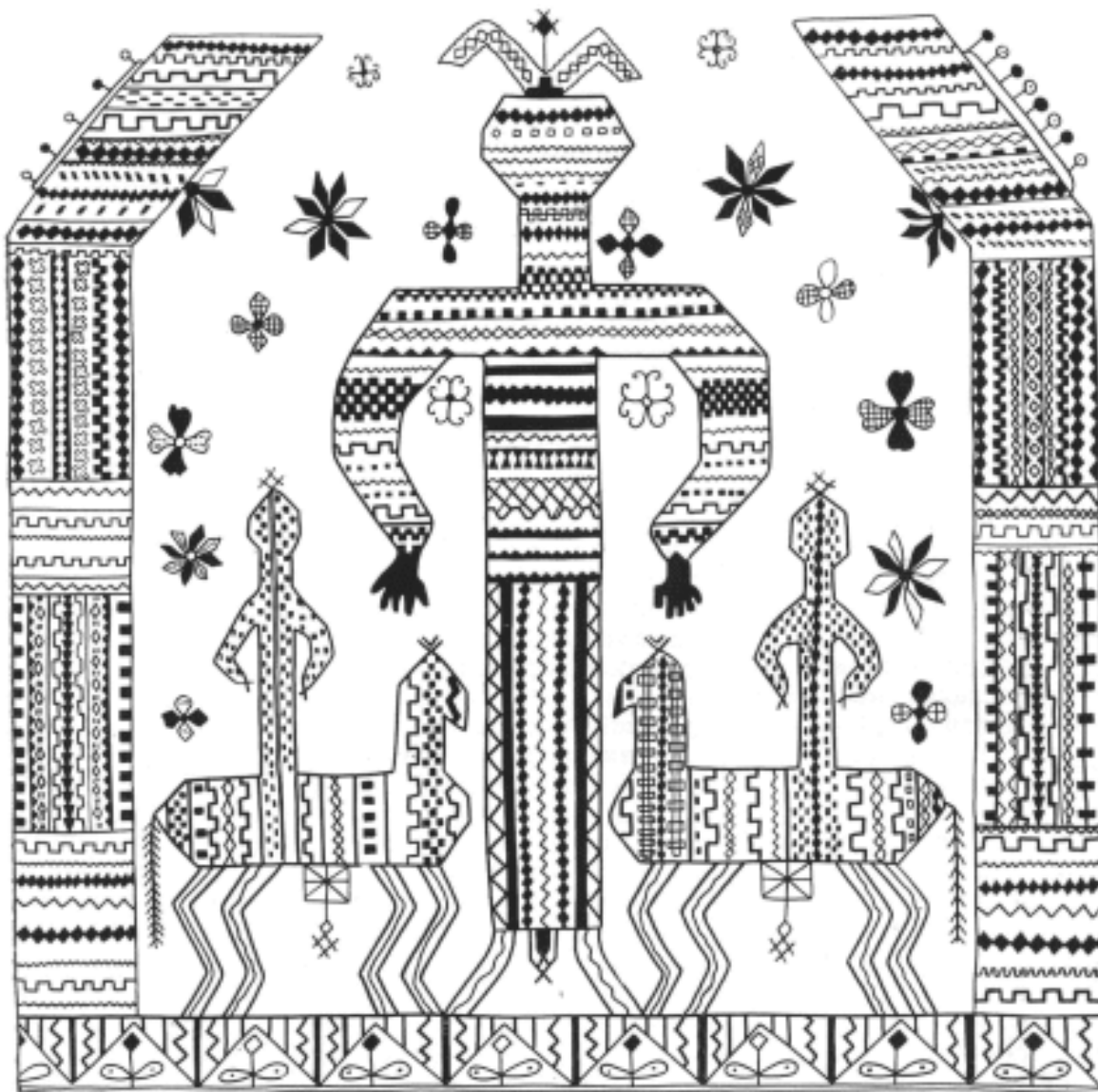
- z téhož kořene lze odvodit její možnou souvislost s **vlhkou, úrodnou zemí**, představující jeden z nejdůležitějších faktorů pro obživu – v tomto případě by personifikovala **Matku zemi**
- tím pádem by mohla pečovat i o **úrodu, chov dobytka** a o **porody**
- jiná teorie slovanského původu jejího jména vychází z výrazu „**mot-koši**“, přičemž se zaměřuje na ruské „**motat**“, tedy „*motat*, navíjet“, což by vedlo k domněnce, že posláním bohyně Mokoše bylo hlavně **předení a tkaní**
- to by podporovaly i folklorní odkazy ze severního Ruska (např. z Oloněcké gubernie), kde byla **Mokuša** či **Mokoša** bytost nižšího řádu, která obcházela stavení a dohlížela na **přadleny**, navíc pečovala o **ovce** a taky je stříhala, jinde po nocích spřádala zanechaný **len**
- na důkaz přízně se jí na noc kladly vedle **nůžek** i kousky ovčí vlny
- 2) její analogii najdeme rovněž v **perské mytologii**, kde se vyskytuje podobná bohyně **Ardví** (tj. „*vlhká, mokrá*“), ochránkyně **plodnosti a dětí**
- **indoevropské obřady**, které měly zajistit **plodnost půdy** a tím i bohatou úrodu, obsahovaly kromě dalších projevů též **sexuální aspekty** – včetně **rituální soulože**

- v severoruském folkloru je dodnes uctívána bytost tohoto jména
  - chodí po staveních a dohlíží na plnění ženských prací
  - trestá ženy zanedbávající své povinnosti
- také ve finské mytologii je démonická bytost **Mokša**
  - podle některých badatelů do náboženského přesvědčení starých Slovanů dostala ze Skandinávie, podle jiných je tomu bylo naopak
- ve slovinském folkloru je čarodějnice **Mokoška**
- o kultu bohyně **Mokoši na našem území** by mohl svědčit název vrchu **Mokošín** u Přelouče v Čechách i staročeské osobní jméno **Mokoša/Mokoše**
- česky je někdy uváděna se zdůrazněním ženské koncovky: **Mokoša**

Mokošin oltář (Rusko)

Mokoš zpodobněná na severoruské výšivce

novodobý idol Mokoš poblíž obce Mokošín (vrch Křemen)

- obdobou **Mokoše** jsou naše folklorní bytosti **lucky**
  - lidová slavnost konaná dodnes na Valašsku, Podkrkonoší, Šumavsku aj. v **předvečer svátku sv. Lucie**: 13. prosince (čili 12. prosince večer)
  - lucky (na Valašsku zvané luce) chodí po vesnici v bílé plachtě se zamoučeným obličejem (pomazaným moukou) a kontrolují čistotu v domech a zda hospodyňky nezahálí, přitom syčí jako husy
  - husím perem nebo husí peroutkou vymetaly čtyři rohy světnice (rituální vyhánění zlých duchů) a ometaly také všechny přítomné i předměty v místnosti na znamení čistoty a vymetení nemocí a zlých duchů
  - **sv. Lucie**: patronka nevidomých a všech povolání, která závisí na dobrém zraku: švadlen, kočích, sklenářů, brousířů...
  - sv. Lucie je také ochránkyní před **čarodějnicemi a zlými silami**, které měli v době nejdelších nocí a nejkratších dní největší moc (na ochranu proti nim se v den sv. Lucie vykrápěly stavení svěcenou vodou a nad dveře chlévů se dělaly svěcenou křídou křížky)
  - podle křesťanské legendy byla sv. Lucie křesťanka žijící na přelomu 3. a 4. stol., která si na důkaz odmítnutí pohanského nápadníka vyrvala z důlků oči, kvůli nimž se do ní pohanský mladík zamiloval

lucky

lucky

lucky – Francova Lhota
(1974)

lucky s obličejovou maskou –
Lačnov (1975)

lucky (jižní Čechy – Budějovicko)

- na **Hornolidečsku** se dochovaly obchůzky **lucáků**
  - např. ve **Střelné** byl lucák převlečen za starého „chlapa s fajfkú v hubě“, který při obchůzce vybíral „na tabáček“
- v tradici obchůzky lucek se patrně dochovaly také pozůstatky **plodnostních obřadů**
  - např. ve **Vlachovicích** ometaly Lucky mužům „rozporoky“ (zřejmě na podporu plodnosti)
  - v obci **Pulčín** (viz foto z r. 1972) lucky nosívaly figurínu dítěte a žádaly pro ně dary

- svátek sv. Lucie byl původně spjatý nejen s lidovými obchůzkami, ale také s obřadními zákazy (půst), vírou v působení temných sil (čarodějnic, duchů) a s věštěním
- s luckami někdy chodily také **peruchty** – démonické bytosti (neplést s rožmberskou bílou paní Perchtou)
  - původně šlo o duchy předků, které v době předcházející zimnímu slunovratu (advent) pronikaly ze světa zesnulých do našeho světa
  - peruchty však většinou strašily děti až na **Štědrý den**

- **Jakub Jan Ryba** líčí v knize *Radovánky nevinných dětí o vánocích* (1804) zvyk chození masek na sv. Lucii, tzv. **luciášství**:
„Což na Lucii bychom byli zapomněli! Jak ta vyhlíží! Ó, ta jest strašlivá. Ta bere vám neposlušné děti do břicha. Oho, toť by muselo býti břicho! Také Krolmus zaznamenal zprávu o chození lucky v Čechách. Před sv. Lucií chodí bílá veliká žena po domech s velikým nožem, kde jsou děti, kterým chce páratí břicha, jestli se v Adventě nepostily.“
- jde o nejstarší dochovaný písemný doklad z našeho prostředí pojednávající o lidových obchůzkách na sv. Lucii
  - zmiňuje úkol lucek trestat děti, které v ten den nedržely půst
  - když lucky vstoupily do stavení, nemluvily, jen tiše mumlaly nebo syčely – folklorista **Dalibor Hobl** k tomu dodává:
„Chodilo jich různé množství, chodily ve dvou, ve čtyřech, v šesti. Dokonce chodily průvody, které měly třeba pět bílých lucek a jednu černou, to bylo známé z jižních Čech. Lucky skutečně měly za úkol děti postrašit, ale nechodily jenom po dětech, chodily i po dospělých. Byla to doba předvánoční, doba úklidu, tak chodily kontrolovat čistotu domácností. Na den sv. Lucie byl zákaz předení na kolovratech, tak se chodilo kontrolovat,

zda se nepřede. Bylo to většinou v oblastech, kde předení skutečně byla velká záležitost. Před dnem sv. Lucie se většinou končilo s prástkami a pokračovalo se zase až po Vánocích. Takže ty lucky toho měly celkem dost za úkol, podle toho taky nosily své atributy. Některé lucky měly husí peroutky, čistily domácnosti, nebo při kolovratu měly nějaký proutek nebo dřevěný nůž. Tam ta různorodost byla opravdu velká. Jako jedna z mála postav má lucka dodnes známé rčení: Lucie noci upije, ale dne nepřidá. To souvisí se zimním slunovratem, protože tehdejší kalendář byl trošku posunutý, takže rovnodennost byla už kolem 13. prosince.“

- **pohanské zvyky** se církev snažila vymýtit, což se jí v mnoha případech nepodařilo – podobných mytických postav bylo v lidovém folkloru mnohem víc (lucky, peruchty, barborky, ambroži, klovcové báby aj.)

- např. klovcové báby chodily v době mezi Štědrým dnem a Novým rokem a strašily neposlušné děti

na fotce: klovcové báby s ambrožem a vzadu za nimi lucka

- **12 dnů od sv. Lucie do Vánoc** bylo určeno k věštění
  - předpovídalo se např. **počasí**: na dveře nebo trám se nakreslilo 12 kruhů (nebo kruh rozdělený na 12 dílů), každý z nich připadl jednomu měsíci následujícího roku – podle počasí každého dne se kruh nebo dílek označil (prázdný = jasno, plný = zamračeno nebo déšť)
  - svobodné dívky v těchto 12 dnech hádaly, za koho se **provádají**: na 12 lístků napsaly jména konkrétních chlapců, lístky složily, aby jména nebyla vidět, a vložily si je pod polštář, každé ráno pak jeden lístek zničily – čím jméno zůstalo na posledním, ten se měl stát dívčiným manželem
- **pranostika** „Lucie noci upije, ale dne nepřidá...“
  - něco nám na ní neseď – noci se přece začínají krátit (denní světlo začíná „upíjet“ noční tmu) až **po zimním slunovratu**, tedy po **21. prosinci**, nikoli po sv. Lucii, tedy po 13. prosinci...
  - proč to tak je? koncem 16. stol. byl **posunut kalendář o 8 dnů zpět** i s příslušnými svátky světců: šlo o **gregoriánskou reformu kalendáře** – do 16. stol. tedy dnešní 21. prosinec (tj. den zimního slunovratu) byl označován jako **13. prosinec**, na který připadal **svátek sv. Lucie**, který byl zaveden v 6. stol.

- nový křesťanský svátek sv. Lucie v den zimního slunovratu měl překrýt původní **pohanský svátek zimního slunovratu**, který byl nejvýznamnějším pohanským svátkem každoročního cyklu na severní polokouli, neboť od toho okamžiku opět **přibývá světla** (noci se krátí a dny se prodlužují)
- proč zrovna sv. Lucie připadla tomuto nejdůležitějšímu pohanskému svátku? důvod byl etymologického charakteru – jméno sv. Lucie odkazovalo na latinské slovo **lux** (tj. **světlo**), neboť od toho dne přibývá světlo
- dnešní 24. prosinec (Vánoce) tedy až do 16. stol. měl datum 16. prosince a Nový rok začínal v den s dnešním datem 8. ledna (když končil prosinec)
- aby to nebylo tak jednoduché, tak původně se slavily Vánoce na **Tři krále**, tedy 6. ledna – ve 4. stol. n.l. však Řím tento svátek přesunul na prosincové datum, aby oslabil vliv kultu solárního boha **Mithry**, neboť mithraismus spjatý s tajnými mysterii byl pro postupně se prosazující křesťanství značnou konkurencí
- ve Švédsku a dalších severských zemích se na svátek sv. Lucie koná světelná slavnost zvaná **Luciafest** (známá i z německého a rakouského prostředí)

švédský Luciafest

Trojan (též Trajan)

- opět máme jen zlomky informací, tento bůh navíc nebyl v panteonu knížete Vladimira
- patří ke **sporným postavám** V-slovanského panteonu
- některé prameny (např. *Slovo o pluku Igorově*) naznačují, že mohlo jít o jednoho z **předků kyjevských knížat** nebo dokonce o **římského císaře Trajana** (vládl 98–117 n.l.), jehož kult mohli Slované začít vyznávat, když si císař ve 2. stol. podmanil rumunskou **Dácii**
  - na území Rumunska se však Slované dostali hlavně až během **6. stol.**
  - k propojení boha **Trojana** s císařem **Trajanem** vedla spíš **podobnost jmen**
  - v jednom ze **staroruských apokryfů** je **Trojan** uveden vedle **Peruna**, **Chorse** a záhadného **Dyje** (z ostatních pramenů neznámého); u Trojana je zde poukázáno na to, že jde o „cara v Římě“ (nicméně pramen se nezdá příliš hodnověrný, protože hledá původ **Peruna** v **Řecku** a **Chorse** na **Kypru**)

- pozoruhodný je apokryf **Choždenije Bogorodicy**, kde je **Trojan** jmenován vedle **Velesa** a **Peruna**, zdůrazňuje se, že jsou to **zbožštěné lidské bytosti**
  - nejspíš jde o dobovou hypotézu křesťanských autorů apokryfu
- **Slovo o pluku Igorově** Trojana zmiňuje několikrát, nikdy však ve smyslu **božské postavy**
  - mluví pouze v temných souvislostech o „*stopách Trojanových, o jeho zemi a době*“ – tedy spíš jako o **mytickém vládci** na Rusi, než jako o příslušníku panteonu
- v pozdějších **srbských pověstech** se objevuje **car Trojan**
  - sehrává někdy úlohu **démonické noční bytosti**, která je **3hlavá** (1 hlava pohlcuje lidi, 2. dobytek a 3. ryby), jeho 3hlavost odpovídá spíš **Triglavovi** (bohu pobaltských Slovanů)
- v **českém prostředí** je Trojan doložen jako staré **osobní jméno** ve významu „*třetí*“
  - tedy v pořadí 3. narozené dítě (jako např. Druhoš, Paták, Šesták)

Jména dalších bohů z ruského okruhu

- z ruské oblasti známe i jména dalších bohů, některá však vznikla jen ve **fantazii** pozdějších **literárních autorů**, např.: **Mar, Svida, Uraj, Uslad** či **Tur**
- jiná jsou patrně autentická, nicméně se nejspíš nejednalo o bohy, šlo spíš o **démony** či **bůžky nižšího řádu**: **Jarilo, Kupalo, Lada, Morana** aj.
- závěrem jedna **hypotéza** – podle ní ztělesňoval **Perun** mající **5 hlav** nadřazené božstvo, jehož jednotlivé **aspekty** se projevují **4 podobami** symbolizovanými **Svarogem, Dažbogem, Velesem** a **Chorsem**, ženský aspekt pak **5. podobou** hlavy na hrudi – bohyní **Mokošou**

Jarilo (socha idolu v Doněcku, Ukrajina)

www.krim.biz.ua

Jarilo, Perun, Veles (Krym)

Stribogův idol (vlevo Rusko, vpravo Ukrajina)

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) vepředu idol „Peruna“ (ve skutečnosti jde o kopii Zbručského idolu), vzadu Jarilo

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) idol Velesa

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) idol Svaroga

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) idol Roda

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) idol Svantovita

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) dvojidol: Lada a její dcera Lelia

Kemerovo (JZ Sibiř, Rusko) pohanský duch